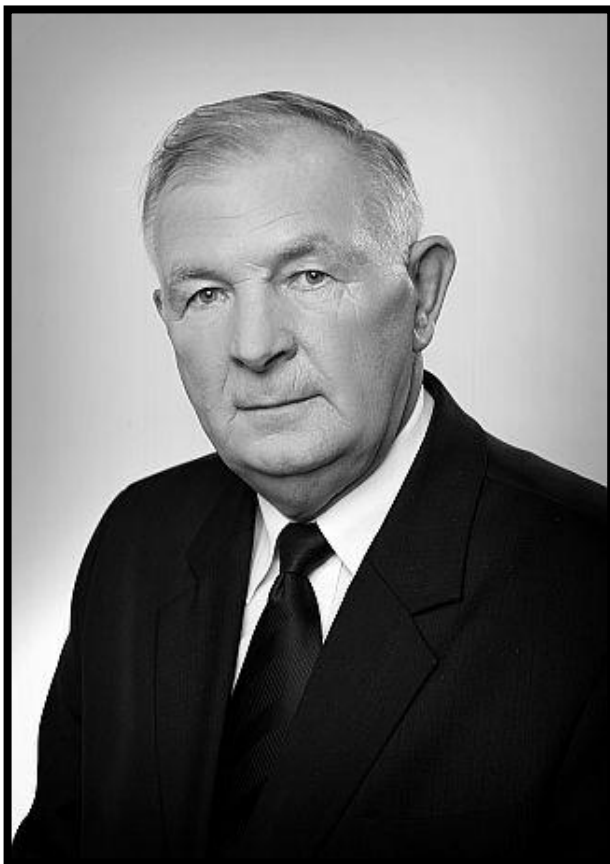


## Pamięci Stanisława Senkowskiego (1947 - 2019)

*Strażnika pamięci o Polakach, ofiarach ludobójstwa na Kresach Wschodnich  
dokonanego przez Ukraińców w latach 1939-1946*

**S**tanisław Senkowski urodził się 26 października 1947 roku w Rozkoszówce w gminie Uchanie w powiecie hrubieszowskim. Był absolwentem Liceum Ogólnokształcącego w Grabowcu i UMCS w Lublinie. Ukończył studia ekonomiczne. Z rodziną mieszkał w Chełmie. Wspólnie z żoną Barbarą wychowali i wykształcili czwórkę dzieci.

Stanisław swoją drogę zawodową związał ze spółdzielczością. Pracę rozpoczął w 1968 r. w Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Uchaniach. Przez kilka lat pracował także jako lustrator w Centrali Rolniczych Spół



dzielni „SCh” w Warszawie, oddelegowany na teren powiatu hrubieszowskiego. W kolejnych latach pracy zawodowej był wybierany prezesem zarządu Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Chełmie. W spółdzielczości pracował przez większość swojego życia zawodowego - aż do emerytury. Za działalność na rzecz spółdzielczości otrzymał wiele nagród i wyróżnień.

Równoległe z pracą zawodową a później na emeryturze, Stanisław był bardzo aktywny w pracy społecznej, była to Jego pasja -

był człowiekiem czynu. Wyróżniał się inicjatywą i wielką charyzmą. Podejmował się spektakularnych zadań, którym poświęcał wiele czasu i energii. Zadania te realizował z pełną odpowiedzialnością i zaangażowaniem, a co istotne - zawsze starał się doprowadzić je do zamierzonego celu. Posiadał szczególną umiejętność do współpracy z ludźmi. W zespole często przyjmował inicjatywę i jednocześnie starał się być liderem.

Oto kilka przykładów i najważniejszych przedsięwzięć, a zarazem osiągnięć Stanisława Senkowskiego na niwie społecznego działania. Omawiając działalność społeczną Stanisława, nie sposób pominąć ludzi z którymi współpracował, którzy Go wspierali i pomagali realizować ambitne cele, zawarte w statutach omawianych tu organizacji i stowarzyszeń.

W roku 2008 Stanisław był w grupie założycielskiej Stowarzyszenia „Pamięć i Nadzieja” w Chełmie. Został wówczas wybrany wiceprezesem Zarządu (*prezesem był Franciszek Golik, skarbnikiem Stanisław Kuna, sekretarzem Jan Markowski, członkiem zarządu - Czesław Zajac*).

Głównym celem Stowarzyszenia było wzniesienie w Chełmie Pomnika ku czci Polaków, zamordowanych na Kresach Wschodnich przez Ukraińców oraz zachowanie w pamięci śladów polskości na wschodzie II Rzeczypospolitej, ze szczególnym uwzględnieniem lat II wojny światowej. Inicjatywa Zarządu Stowarzyszenia spotkała się z pozytywną opinią władz miasta Chełma (prezydenta pani Agaty Fisz i Rady Miasta pod przewodnictwem pana Waldemara Kuśnierza) z jednoczesnym wskazaniem miejsca pod przyszły pomnik - u zbiegu ulic Wołyńskiej i Alei Marszałka J. Piłsudskiego.

Zanim powstał okazały "Pomnik Wołyński" - Stanisław Senkowski wraz członkami Stowarzyszenia - a w szczególności z jego przewodniczącym Franciszkiem Golikiem i wiceprezydentem Miasta Chełm panem Józefem Górnym, podjęli inicjatywę i ustawili "Krzyż Wołyński."

Uroczystość odsłonięcia i poświęcenia „Krzyża Wołyńskiego” (wg projektu chełmskiego artysty plastyka pana Jana Szewczyka) oraz wmurowanie kamienia węgielnego pod przyszły pomnik - odbyła się 11 lipca 2009 r., w 66. rocznicę „Rzezi Wołyńskiej”. Odsłonięcia krzyża i tablicy epitafijnej dokonali: Wojewoda Lubelski Eugenia Tokarska, Starosta Powiatu Chełmskiego Kazimierz Stocki, ks. infułat Kazimierz Bownik, wiceprezydent Miasta Chełm Józef Górny i Prezes Stowarzyszenia „Pamięć i Nadzieja” w Chełmie Franciszek Golik. W uroczystości uczestniczyło ponad 1000 osób w tym wielu Kresowiaków.

Od roku 2010 Stanisław Senkowski obejmuje przewodnictwo w Zarządzie Stowarzyszenia "Pamięć i Nadzieja". Osobiście angażuje się w organizację konkursu (w trybie przepisów zamówienia publicznego) na wyłonienie projektu i wykonawcę "Pomnika Wołyńskiego". Przy wydatnym udziale Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie, Delegatura w Chełmie - wybrano projekt autorstwa artysty rzeźbiarza pana Witolda Marcewicza z Bełżyc. 21.07.2010 r. Prezydent Miasta Chełm wydał Decyzję Nr 256/10, mocą której zatwierdzony został projekt pomnika, a zarazem Stowarzyszenie otrzymało pozwolenie na jego budowę.

Oprócz działań mających na celu sfinalizowanie budowy pomnika, w roku 2010 Stowarzyszenie pod przewodnictwem Stanisława Senkowskiego, zrealizowało ważne zadanie statutowe. Przygotowało i wydało książkę zawierającą referaty wygłoszone na konferencji popularno-naukowej, która miała miejsce w dniu 11 lipca 2009 r. Materiały z tej konferencji związane tematycznie z tzw. Rzezią Wołyńską” po odpowiednim opracowaniu przez członka Stowarzyszenia pana Stanisława Koszewskiego, zostały wydane w książce pt. "Pamięć i Nadzieja" przez Drukarnię Kresową w Chełmie w ilości 1000. egzemplarzy. Książka ta jest kompendium wiedzy

o tragicznych wydarzeniach na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej. Egzemplarze tej książki przekazane zostały do Chełmskiej Biblioteki Publicznej, Biblioteki Pedagogicznej a także do innych bibliotek.

Rok 2011 był najważniejszym i najbardziej efektywnym okresem w działalności Stowarzyszenia "Pamięć i Nadzieja". Współdziałanie Zarządu Stowarzyszenia pod przewodnictwem i osobistym zaangażowaniem Stanisława Senkowskiego, a w szczególności Jego praca społeczna, doprowadziły do sfinalizowania budowy (w niespełna trzy lata) okazałego pomnika przy Al. J. Piłsudskiego w miejscu gdzie wcześniej ustawiono "Krzyż Wołyński".

Krzyż ten staraniem Zarządu Stowarzyszenia przeniesiono na cmentarz komunalny w Chełmie przy ulicy Mościckiego i na trwale ustawiono w godnym miejscu. Spełnia on funkcję symbolicznej mogiły dla wielu zamordowanych Kresowian pogrzebanych na Wołyniu i Podolu w nieznanych miejscach.



*Stanisław Senkowski z żoną Danutą w dniu odsłonięcia Pomnika Wołyńskiego. Fot. Dariusz Senkowski*

Jak wynika z rocznego sprawozdania złożonego przez Stanisława Senkowskiego, najwięcej problemów nastęrczyło zgromadzenie pieniędzy dla autora projektu i wykonawcy pomnika pana Marcewicza. Dzięki staraniom Zarządu i osobistym zaangażowaniu Stanisława, udało się zgromadzić wymaganą kwotę około 200 tys. zł.

Uroczystość odsłonięcia i poświęcenia Pomnika Wołyńskiego odbyła się 17 września 2011 roku. W koncelebrewanej mszy św., której przewodniczył ks. bp. Józef Wróbel sufragan lubelski uczestniczył Ordynariusz Diecezji Łuckiej na Wołyniu ks. bp. Marcjan Trofimiak oraz liczne grono księży proboszczów z terenu Chełma i Ziemi Chełmskiej oraz ks. Tadeusz Isakowicz-Zaleski. Po akcie odsłonięcia pomnika, biskup Józef Wróbel dokonał poświęcenia monumentu. W uroczystości uczestniczyło w sumie ponad 2000 osób, w tym wiele osób przybyło z odległych stron Polski. W uroczystości uczestniczyło także wiele pocztów sztandarowych organizacji kombatanckich, chełmskich szkół, Miasta Chełm i służb mundurowych.

W trakcie uroczystości Minister Jan Stanisław Ciecchanowski, Kierownik UdsKiOR odznaczył Medalem „Pro Memoria” projektanta i wykonawcę Pomnika pana Witolda Marcewicza, a pan Mariusz Pawłoś w imieniu ROPWiM wręczył czterem osobom Medale „Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej”. Na zakończenie uroczystości Zarząd Stowarzyszenia i liczne delegacje złożyły wieńce i wiązanki kwiatów.

Wypada zauważyć, że jest to jedyny pomnik w Polsce, gdzie w treści napisu użyto określenia "ludobójstwo".

Kolejne ważne wydarzenie to 70. rocznica Rzezi Wołyńskiej przypadająca w roku 2013. Dlatego już od początku roku 2013, działania Stanisława Senkowskiego wraz z członkami Stowarzyszenia PiN, były skoncentrowane na przygotowaniach do godnego uczczeniu tej rocznicy w mieście Chełmie i regionie. "Uroczyste obchody rocznic związanych z martyrologią Narodu Polskiego służą uczczeniu pamięci ofiar tragicznych wydarzeń w naszych dziejach oraz są lekcjami historii

dla współczesnych pokoleń a szczególnie dla młodego pokolenia" - tak mówił Stanisław podczas tej rocznicowej uroczystości. Uroczystość odbyła się przy Pomniku Wołyńskim na Skwerze 27 Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej przy Alei Marszałka Józefa Piłsudskiego w niedzielę 14 lipca 2013 r.

Za zasługi przy budowie Pomnika Wołyńskiego na wniosek Stowarzyszenia „Pamięć i Nadzieja” kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych odznaczył Medalem „Pro Patria” pana Stanisława Koszewskiego - skarbnika Stowarzyszenia PiN, pana Kazimierza Zubińskiego i pana Tadeusza Halickiego. Wręczenia Medali dokonał ppłk Damian Matysiak w towarzystwie Prezesa Stowarzyszenia PiN Stanisława Senkowskiego.

Prezes Stowarzyszenia Stanisław Senkowski, wiceprezes Franciszek Golik i skarbnik Stowarzyszenia PiN Stanisław Koszewski odznaczeni zostali medalami za zasługi dla Związku Weteranów i Rezerwistów WP. Wręczenia Medali dokonał wiceprezes Związku pan Marian Lipczuk.

W roku 2013 na wniosek Zarządu Stowarzyszenia PiN - skwer na którym stoi Pomnik Wołyński, nazwany został imieniem 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty AK.

Każdego roku w lipcu, w kolejne rocznice Krwawej Niedzieli na Wołyniu, organizowane są przy pomniku uroczystości patriotyczno-religijne upamiętniające to ludobójstwo. W tych rocznicowych uroczystościach zawsze był obecny i aktywny jako współorganizator Stanisław Senkowski

W niedzielę 5 lipca 2015 r. odbył się 21. Światowy Zjazd i pielgrzymka Kresowian na Jasną Górę. Jasnogórski zjazd organizowany był w 70. rocznicę wypędzenia z Kresów Wschodnich II RP. Uczestniczyło około tysiąc osób. W zjeździe i pielgrzymce uczestniczył Stanisław Sękowski, jako prezes i reprezentant dwóch chełmskich stowarzyszeń.

24 października 2015 r., kilkusobowa grupa Chełmian z udziałem Stanisława Senkowskiego, posadziła pięć "Dębów Pamięci" poświęconych Ofiarom Katynia, Wołynia i Sybiru. Organizatorem sadzenia dębów był

pan Stanisław Kuć – prezes Stowarzyszenia "Forum Polskie.

W sadzeniu dębów uczestniczyli również: pan Józef Górny – wiceprezydent Miasta Chełm, pan Józef Solak - wiceprezes Towarzystwa Miłośników Wołynia i Polesia Oddział w Chełmie, pani Elżbieta Steciuk- Spaczyńska – specjalista ogrodnik, pani Anna Gałań – fotograf, pan Edward Czuwara, pan Robert Manaj, pan Lucjan Mazurek.

Członkowie Stowarzyszenia „Pamięć i Nadzieja” w Chełmie odpowiedzieli na apel w sprawie wsparcia finansowego na produkcję filmu Wojciecha Smarzowskiego o Wołyniu.

Jak podkreślił prezes stowarzyszenia Stanisław Senkowski, "...członkowie reprezentowanej przeze mnie organizacji doceniają ogromną potrzebę upamiętnienia losów naszych rodaków i wielowiekowej historii Wołynia." Dlatego postanowiono wesprzeć Fundację na Rzecz Filmu „Wołyń”. Stowarzyszenie Pamięć i Nadzieja przekazało na konto fundacji 250 zł.

10 lipca 2016 r. w przeddzień 73. rocznicy męczeńskiej śmierci Zygmunta Rumla, komendanta VIII Okręgu Wołyń Batalionów Chłopskich i 73. rocznicy Rzezi Wołyńskiej w Chełmie, przy "Piecie Wołyńskiej" na Skwerze 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty - miała miejsce uroczystość poświęcona tym rocznicom. Organizatorem uroczystości był Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych oraz Ogólnopolski Związek Żołnierzy Batalionów Chłopskich w Warszawie, pod patronatem Prezydenta Miasta Chełm i Stowarzyszenia „Pamięć i Nadzieja z udziałem Stanisława Senkowskiego. Stanisław wygłosił referat okolicznościowy wprowadzający uczestników w tematykę uroczystości.

W trakcie tej uroczystości Stanisław Senkowski został odznaczony "Krzyżem Batalionów Chłopskich". Dekoracji dokonał płk. dr Zbigniew Zaborowski - prezes Zarządu Głównego OZZBCh.

Stanisław Senkowski od 29 września 2014 roku, był także prezesem prężnie działającego od kilkunastu lat na terenie Chełma Towarzystwa Miłośników Wołynia i Polesia Oddział w Chełmie. Założycielem i pierwszym prezesem Towarzystwa, był pan Wiesław Kostrobała, który po dziesięciu latach

zrezygnował z dalszego uczestnictwa w Zarządzie oddziału chełmskiego. Wówczas w skład nowego Zarządu zostali wybrani: Stanisław Senkowski jako prezes Zarządu, Józef Solak jako wiceprezes, Urszula Mrozowska jako sekretarz, Zbigniew Korzeniewski jako skarbnik, Ewelina Nowosad jako członek Zarządu i główna księgowa. Skład Komisji Rewizyjnej był następujący: Andrzej Prost jako przewodniczący, Anna Diukiewicz jako członek Komisji, - Elżbieta Ulewicz jako członek Komisji.

Celem Stowarzyszenia jest kultywowanie tradycji wywodzących się z Wołynia i Polesia oraz upamiętnianie losów ludności polskiej zamieszkałej na terenach dawnych polskich województw. Towarzystwo aktywnie wspiera polskie szkoły, parafie, jak również opiekuje się grobami Polaków rozsianych na terenie zachodniej Ukrainy. Jest także organizatorem wycieczek - nie tylko za wschodnią granicę.

W okresie od 2008 roku członkowie Towarzystwa uczestniczyli w ponad czterdziestu kilkudniowych i jednodniowych wyjazdach. Wyjeżdżano na Białoruś i do Chorwacji, ale w większości głównie na Ukrainę, do: Lwowa, Łucka, Kowla, Rymacz, Kostiuchołki, Ostrówek, Waręża, Belza, Sokala, Krzemienca, Helenówki, Werby, Zamłynia, Parośli i Sarn.

29 marca 2019 roku Towarzystwo Miłośników Wołynia i Polesia Oddział w Chełmie obchodziło jubileusz 15-lecia swojej działalności. Uroczystość odbyła się w sali kinowej Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti. Więcej: <http://tmwip-chelm.org.pl/news.php>

Działalność społeczna Stanisława Senkowskiego sięgała także poza granice Chełma. Jak już wspomniano Stanisław był absolwentem Liceum Ogólnokształcącego w Grabowcu (rocznik 1967).

30 listopada 2002 roku - z inicjatywy Stanisława Senkowskiego odbyło się zebranie założycielskie Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Zespołu Liceum Ogólnokształcącego w Grabowcu. Na przewodniczącego Stowarzyszenia uczestnicy zebrania wybrali jedno-

głośnie Stanisława, jako pomysłodawcę i głównego organizatora.

Stanisław funkcję przewodniczącego Stowarzyszenia pełnił do 27.02.2014 r, ale nadal pozostał w składzie Zarządu jako wiceprzewodniczący. Był bardzo zaangażowany w organizowaniu pomocy stypendialnej dla najzdolniejszych uczniów grabowieckiej szkoły. Brał aktywny udział w uroczystościach szkolnych, a także w uroczystościach jubileuszowych z okazji 750. lat Grabowca.

8 listopada 2017 roku Stanisław Senkowski jako przewodnik grupy młodzieży gimnazjalnej i licealnej Zespołu Szkół im. H. Sienkiewicza w Grabowcu uczestniczył w jednodniowym wyjeździe z młodzieżą szkolną na Wołyń. W trakcie tego wyjazdu przekazał młodzieży wiele ciekawych faktów historycznych na temat dawnych polskich województw na Kresach, a obecnie za naszą wschodnią granicą. Młodzież zapaliła znicze pamięci na grobach Polaków zamordowanych na Wołyniu. Była to dobra lekcja historii i patriotyzmu dla młodych Polaków.

1 lipca 2018 r. w swojej rodzinnej miejscowości Rozkoszówce, Stanisław był aktywnym współorganizatorem (z wójtem Gminy Uchanie, GOK, i parafią) patriotyczno-

religijnej uroczystości w 110. rocznicę figury Matki Bożej i setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Przy odnowionej figurze jest symboliczny grób z tablicą pamiątkową poświęconą pamięci żołnierza AK Ryszarda Kastrzeja ps. "Zawieja". Stanisław w trakcie tej uroczystości wystąpił z referatem nt. dziejów wsi Rozkoszówka.

Za pracę społeczną Stanisław Senkowski był wielokrotnie odznaczany - między innymi: Srebrnym Krzyżem Zasługi, Złotym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej, Medalem „Pro Patria”, Krzyżem Batalionów Chłopskich, Medalem Zasługi Związku Weteranów i Rezerwistów WP.

Stanisław zmarł 22 listopada 2019 r. w wyniku powikłań po przebytych ciężkim udarze mózgu. Jego choroba i śmierć nastąpiły niespodziewanie i przedwcześnie, nie pozwalając na kontynuowanie jakże pożytecznej pracy społecznej. Został pochowany na cmentarzu komunalnym w Chełmie, pogrzeb odbył się 25 listopada 2019 r.

Na zawsze pozostanie w naszej pamięci.  
*Opracował Tadeusz Halicki*



*Msza św. pogrzebowa Stanisława Senkowskiego w kościele pw. Miłosierdzia Bożego przy ul. Grotgiera w Chełmie. Fot. Tadeusz Kąkol*